

Visitationstal – Vallentuna församling

Biskop Andreas Holmberg

Pingstdagen den 19 maj 2024 i Vallentuna kyrka

Inledning

Kära församlingsbor i Vallentuna församling. Vad härligt och festligt att tillsammans fira pingst här i Vallentuna kyrka, i den kanske vackraste tiden på året med förväntan i luften inför skolavslutningar och sommarlov, med fågelsång och humlesurr.

Jag är glad över alla er ungdomar som på ett självklart sätt fanns med i gudstjänsten. För några veckor sedan var jag här en kväll, också tillsammans med många av ungdomarna i församlingen, med sång och gemenskap i gudstjänsten och efteråt med vårens första grillkväll och med egen mjukglassmaskin. Det märktes då liksom det märks idag att församlingen betyder mycket och har stort förtroende hos många unga i församlingen, och att ni som arbetar med ungdomar är lyhörda för ungdomars frågor, behov och situation. Vallentuna församling är dessutom en rekryterande församling med flera som vuxit upp här som idag på olika sätt är i kyrklig tjänst. Allt detta är hoppfullt framåt!

Under de senaste veckorna har det som kallas biskopsvisitation pågått i Vallentuna församling. Visitation hör ihop med det engelska ordet *visit*, att besöka och främja församlingen, försäkra sig om att församlingen gör det som är dess uppdrag - och har förutsättningar att göra det. Jag har som biskop varit här för att tillsammans med några av mina medarbetare, bland annat stiftsprost Boel Hössjer Sundman och kontraktsprost Madeleine Sarenfält, kyrkoherde i Vaxholm, lära känna församlingen mer på djupet. Min förhoppning är att visitationen denna vår även framåt ska bidra till betydelsefulla samtal.

Det har för mig varit meningsfullt och roligt att visitera församlingen, som en morgon när jag fick möta barnen och personalen på Pärkans förskola och barnen sjöng med kraft och härlig känsla, med ett uppfodrande budskap till oss vuxna om naturen: *"Man får inte förstöra, det finns annat att göra"*.

Tillsammans har vi samtalat om möjligheter och utmaningar. Delat tro och blickat framåt. Varmt tack för gästfrihet och bönegemenskap, för skrott och allvar. Församlingen bärs av er, och många andra engagerade människor. Som församling har ni verkligen mycket att glädjas över och vara tacksamma för.

Det vi gör just nu kallas för visitationsstämma. Det innebär att jag först kommer stanna i några teman och reflektioner från det vi på olika sätt berört under visitationen. Längre fram kommer ett visitationsprotokoll som speglar hela visitationen i ord och bild. Efter talet finns tillfälle att prata med varandra. Därefter fångar vi upp några tankar från er och delar det tillsammans.

Kontinuitet, traditioner och liv idag

Vallentuna församling har några av stiftets äldsta kyrkor med synliga spår från kyrkans första tid i det vi idag kallar Sverige – i nästan 1000 år har kyrkan funnits här. En konkret påminnelse om det är en av nattvardsbägarna som användes i gudstjänsten idag och som är från 1300-talet. Det är svindlande: genom århundranden har den förmedlat möte med Jesus Kristus om och om igen. Samtidigt som rotträdarna är starka, är församlingen en *levande* kristen gemenskap nu, med fokus framåt.

Uppdraget att vara en *levande* kristen gemenskap är det pingsttiden djupast sett handlar om, med Anden som ger livsmod och livskraft. I evangeliet idag ur Johannesevangeliet, som vi hört i gudstjänsten, ger Jesus tre löften om liv och tröst. Först talar han om att han *ger oss sin frid*. Sedan säger han *känn ingen oro* och därefter att *Fadern är större*. För en församling betyder dessa tre löften

att Gud är med i alla delar av församlingen, alla dagar, i det som är glädje och i det som är smärta. Ja, Gud ger tröst och liv i Vallentuna församling.

För drygt 30 år sedan, 1992, visiterades Vallentuna pastorat (som det hette då) med fyra församlingar i samverkan av en av mina företrädare, biskop Henrik Svenungsson, och innan honom av biskop Helge Ljungberg år 1965.

Henrik Svenungsson beskriver i sitt visitationstal hur det närmast drabbade honom att besöka de fyra medeltida kyrkorna i Markim, Orkesta, Frösunda och Vallentuna. Han talade om "en nästan hisnande förnimmelse av kontinuiteten och den djupa traditionen i denna kulturbygd". Biskop Henrik konstaterade att Markims kyrka, med gårdarna som i en vidsträckt båge runt omkring kyrkan, då hade varit på tal av FN-organet UNESCO som ett för världen oskattbart minnesmärke.

Samtidigt framhöll biskop Henrik att det är "församlingen med allt liv som pågår som placerar kyrkan och församlingen i världen och i samhället just här - bland människorna". Biskop Henrik betonade då, liksom jag vill göra idag, att församlingens största resurs är "engagerade och hängivna människor", som på många olika sätt följer Jesus Kristus.

Bärkrafter och utmaningar

I *Kyrkoordningen för Svenska kyrkan* sammanfattas en församlings uppdrag så här: att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, att kristna gemenskaper skapas och fördjupas, att Guds rike utbredds och att skapelsen ska återupprättas.

En grundfråga jag som biskop bär med mig under visitationen är om det uppdraget uppfylls i församlingen. Finns kristna gemenskaper? Räcks dopet som en gåva? Finns levande gudstjänstliv där människor får ta emot nattvarens bröd och vin? Finns diakonal blick, omsorg och handling? Finns möjlighet att lära känna Jesus Kristus? Främjas lärande om kristen tro? Kan alla som vill konfirmera sig? Ja, vänner, som jag redan talat om, visst är Vallentuna en levande församling.

Att det finns liv, att Kristus är i centrum i församlingen, kan med ett annat ord beskrivas som att församlingen har *pastoral bärkraft*. I Vallentunas församlingsinstruktion, församlingens styrdokument, har ni väl sammanfattat vad som är församlingens grundfokus: *att göra Kristus synlig - -- och att var och en är välkommen med sin tro, sitt tvivel, sin sorg och sin glädje*.

Under visitationen och den förvaltningstillsyn som gjordes innan, har jag och mina medarbetare kunnat konstatera att Vallentuna församling också har de tre andra bärkrafterna som är nödvändiga för att en församling ska fungera långsiktigt: *ekonomisk, organisatorisk och demokratisk bärkraft*.

Vid visitationen talade vi samtidigt om att det, som i alla församlingar, finns utmaningar och svårigheter som ni i församlingens ledning och styrning liksom bland medarbetare är medvetna om och tar ansvar för. Jag vill tacka kyrkorådets ordförande Margareta Svensson Paras och vikarierande kyrkoherde Lasse Svensson för att ni med stort engagemang ställer er till förfogande för församlingen, och i ansvaret framåt.

Församlingen har ett tungt år bakom sig. Då är det viktigt att lyssna på olika erfarenheter, få berätta hur det varit och se vilka lärdomar vi kan dra. Det är viktigt att söka dialog, för att sedan *tillsammans* kunna gå vidare och se framåt. Det har ni gjort och behöver fortsätta att göra – för församlingens skull. Tack till er medarbetare: Sara Bohm, Susanna Widner och flera andra som har tagit ett stort ansvar under den tid som varit. Tack!

En annan utmaning som ni identifierat, och som berördes under förvaltningstillsynen, är att ha långsiktig ekonomisk bärkraft. En konsekvens av det är att renoveringen här i Vallentuna kyrka pausats. En annan konsekvens är göra prioriteringar: vad är det viktigaste bland allt det angelägna? Vilken ambitionsnivå ska vi ha för olika verksamheter, våra fastigheter. Att prioritera är inte alltid enkelt, det kan vara jobbigt men är nödvändigt.

Kontraktsprost Madeleine Sarenfält, som varit med under delar av visitationen, talade om Vallentuna som en församling med stort förtroende bland människor och med mycket att vara stolt över. Även hon talade dock om behovet att prioritera, om att "kill your darlings", och samtidigt satsa på det väsentligaste.

Jag är övertygad om att ni kommer hantera utmaningar ni ser med lyhördhet och omsorg, och ni kommer få med er kloka lärdomar. Stiftsorganisation vill på olika sätt finnas som stöd med hjälp och råd.

En inspirerande möjlighet som ni står i startgroparna inför är arbetet med en ny församlingsinstruktion. Vägen fram till en ny församlingsinstruktion är lika viktig som själva dokumentet. I torsdags gav vi i domkapitlet, enligt ert önskemål, anstånd så att ni nu har gott om tid för arbetet med ny församlingsinstruktion. Jag vill uppmuntra er att eftersträva bred delaktighet, att involvera många i alla åldrar. Ja, fråga folk utanför mataffären vid fotbollsplanen, för att lyssna efter deras perspektiv.

Samhällsutmaningar "Utan spaning ingen aning"

Under visitationen gjorde vi ett slags uppstartsarbete inför arbetet med Församlingsinstruktionen med rubriken "Utan spaning ingen aning" bland anställda medarbetare. Det samtalet handlade om vad i samhället som påverkar Vallentunaborna idag. Det var många perspektiv som lyftes och jag ska bara nämna något exempel:

Några talade om pendlade församlingsbor som har långa arbetsdagar och som är trötta när de kommit hem och är lediga. En del av dem är nyinflyttade familjer t ex i Lindholmen. Hur är deras livssituation och vad är det att vara församling med dem?

Några andra talade om diakonal utsatthet som tar sig olika uttryck med psykisk ohälsa, droger och missbruk och att det efterfrågas fler psykosociala samtal.

Samma dag mötte vi samhällsföreträdare: kommunstyrelsens ordförande, kommundirektör, socialchef, och rektorer från ett par av skolorna. I det samtalet talades om ökad utsatthet bland barn, och särskilt för flickor, som tenderar att drar sig undan och isolerar sig istället för att berätta att de mår dåligt. Vad kan församlingens roll vara för dem?

I samtalet med samhällsföreträdarna uttryckte de en vilja efter mer kontakt med församlingen - för att hjälpas åt för ett tryggt Vallentuna. Det var uppenbart att de har stort förtroende för församlingen. Till exempel vid tragiska händelser, då man från församlingen upplevt varm närvaro och stort stöd. Det märks i skolornas stora förtroende för församlingen i det omfattande och betydelsefulla arbetet där ni möter många barn: julvandringar, påskvandringar, möten i allhelgonatid med mera.

En slutsats från mötet med samhällsföreträdare är att det finns goda kontakter mellan församlingen och andra aktörer i samhället på en *konkret* nivå, men att ni tillsammans kan utveckla kontakter och samverkan på en *strategisk* nivå. Från kommunledning och skolor finns en förväntan och vilja att hitta former för regelbunden *strategisk* samverkan. Ta vara på den utsträckta handen! Det är en möjlighet att uppmärksamma och berätta om exempelvis de diakonala och andliga behov som ni ser.

Gudstjänstliv, pilgrim och öppna kyrkor

Vallentuna har en stark tradition av kyrkliga handlingar, till exempel dop och konfirmation. Andelen döpta med minst en kyrkotillhörig förälder är fortfarande cirka 20 procent högre än i hela Stockholms stift. Och av alla som föds i Vallentuna döps 65 procent jämfört med 34 procent i hela Stockholm. Under pandemin minskade antalet döpta i stiftet, så också i Vallentuna församling. Efter pandemin finns därför en "dopskuld" - de barn som inte döptes 2020-2021. Undersökningar visar att om ett barn inte blir döpt när det var tänkt så förblir barnet odöpt. Här vill jag uppmuntra er att slå vakt om

dopseden och gärna göra särskilda satsningar för att uppmuntra dop till de förskolebarn som inte blev döpta under pandemin, kanske i samband med att småsyskon döps.

Under visitationen uttrycktes behovet av att samtala brett om gudstjänstlivet: utformning, delaktighet, inriktning. Särskilt om gudstjänstlivet i Markim, Orkesta och Frösunda. Sedan hösten 2023 är gudstjänsttiden ändrad och kanske innebär det att fler hittar dit. Viktigt att följa upp, pröva er fram. Ni har på ett fint sätt utvecklat lekmanaledda gudstjänster, som vid helgsmål i Frösunda varje lördag, där fler tar ansvar.

Jag tror det vore klokt att följa upp och fundera tillsammans kring gudstjänstfirandet i hela församlingen, balansen mellan huvudgudstjänst, musikgudstjänst och konserter. Antalet huvudgudstjänster har minskat väsentligt. Reflektera kring vad söndagen betyder som gudstjänstdag.

En annan sak som delvis har med värnandet av gudstjänstlivet att göra är kyrkornas tillgänglighet. Vid ett par, tre tillfällen lyftes viljan att hålla kyrkorna mer öppna. Församlingens kyrkor är fantastiska skatter som många vill besöka och lära känna. De predikar - berättar om tro och ger rymd för andlig längtan. Så fundera på hur ni kan möjliggöra att kyrkorna är mer öppna, i synnerhet på helgerna.

Idealitet – sockenråd och unga ledare

En tidig kväll möttes alla sockenråden i församlingen i Frösunda kyrka. Det var inspirerande för mig att möta det breda engagemang som finns i socknarna för kyrka och församling. Sockenråd är ovanliga i vår kyrka – ett spännande sätt att utveckla och lokalt anpassa former för engagemang och idealitet, i samverkan med föreningslivet och lokalt näringsliv. Fastän socknarna i församlingen är granne med varandra är förutsättningarna olika. I Orkesta sker en större inflyttning och här är en utmaning och en möjlighet att inkludera nya och unga familjer. Hur blir Orkesta deras nya hemma? Skulle det vara möjligt att med ideella krafter göra personliga hembesök från församlingen till nyinflyttade i Markim, Orkesta och Frösunda?

En annan form för ideellt engagemang är unga ledare vilket ni i församlingen verkligen är duktiga på. Här har ni en lång tradition och en kultur med ungdomar som under trygga former kan ta mer och större ansvar och får växa. Heja er!

Ett av mina fokus är som biskop är att främja ideellt medarbetarskap. Jag vill uppmuntra er att fortsätta ta steg för att utforska hur det i ännu större utsträckning är att vara en församling som bärs av fler. Det handlar inte – som vi ibland kan tro – om ekonomi utan om att det är viktigt *i sig* att människor tas i anspråk, uppmuntras och bemyndigas. De anställdas roll behöver då alltmer bli att vara möjliggörare, så att fler kan delta och ta ansvar i alla döptas gemensamma uppdrag. Att på allvar utveckla och utforska ideellt engagemang tar tid och kraft. Det är både nödvändigt och roligt att prioritera.

Förskolan Pärlan – förebild för andra

Innan jag öppnar upp för era reflektioner vill jag avslutningsvis komma tillbaka till förskolan Pärlan, som jag nämnde i början. Ni kan verkligen vara glada över er förskola. Här finns ett sammanhang med mycket omsorg och glädje som vilar tryggt utifrån förskolans läroplan, och samtidigt ger barnen – som det kallas i FN:s barnkonvention – möjlighet till andlig utveckling. De får prata om Bibelns berättelser, sjunga sånger och psalmer, känna sig hemma i kyrkorummet och trä pärlor på frälsarkransen. De får språk, erfarenheter och bilder för tro och andlighet. Med andra ord rustas de för livet. Det är verkligen stort.

I grunden är det väl det vi alla gärna vill vara med om och få leva i – en tro som bär, en tro för vardagen. Och det rör det uppdrag vi alla har. Om en *levande* kristen tro i oss och i nästa generation, och nästa generation och nästa. Ja, så att kyrkan finns lever vidare här i Vallentuna också när det gått tusen år till.

Det finns mycket mer att reflektera kring utifrån församlingens liv. Jag vill stanna här för att ge rum för samtal. Håller ni med? Vilka frågor och reflektioner har väckts hos er? Vad saknade ni? Vad vill ni fråga?

Samtal i bikupor

Avslutning

Kära vänner, jag är glad och tacksam över att ha fått lära känna Vallentuna församling. Jag känner stor respekt och ödmjukhet för församlingens liv och arbete, för er i ledning och styrning, för ideella och anställda medarbetare, ja för tjänandet, det varma sätt som kyrkan framträder och gestaltas här. Tack för allt ert goda arbete och engagemang!

Mitt valspråk är Jesu uppmaning ”Bli kvar i min kärlek”. En innebörd i den inbjudan från Kristus är att räkna med Gud. Gud är genom den heliga Anden involverad och djupt engagerad i församlingen. Fortsätt leva i bön, sök den heliga Andens ledning, fira gudstjänst – och var glada! Tack för visitationen. Gud välsignar er och hela församlingen.